
પ્રવચન નં. ૧૦, ગાથા - ૭ મંગળવાર, ફાગણ સુદ ૧૩, તા.૦૯-૦૩-૧૯૭૧

‘નિયમસાર’ જીવ અધિકાર, ૭મી ગાથા.

ણિસ્સેસદોસરહિઓ કેવલણાણાઇપરમવિભવજુદો ।

સો પરમપ્પા ઉચ્ચઇ તવ્વિવરીઓ ણ પરમપ્પા ।।૭ ।।

-
-
૧. નિત્યાનંદએકસ્વરૂપ = નિત્ય આનંદ જ જેનું એક સ્વરૂપ છે એવા. [કારણપરમાત્મા ત્રણે કાળે આવરણરહિત છે અને નિત્ય આનંદ જ તેનું એક સ્વરૂપ છે. દરેક આત્મા શક્તિઅપેક્ષાએ નિરાવરણ અને આનંદમય જ છે તેથી દરેક આત્મા કારણપરમાત્મા છે; જે કારણપરમાત્માને ભાવે છે— તેનો જ આશ્રય કરે છે, તે વ્યક્તિ-અપેક્ષાએ નિરાવરણ અને આનંદમય થાય છે અર્થાત્ કાર્યપરમાત્મા થાય છે. શક્તિમાંથી વ્યક્તિ થાય છે, માટે શક્તિ કારણ છે અને વ્યક્તિ કાર્ય છે. આમ હોવાથી શક્તિરૂપ પરમાત્માને કારણપરમાત્મા કહેવાય છે અને વ્યક્ત પરમાત્માને કાર્યપરમાત્મા કહેવાય છે.]
 ૨. જુઓ શ્રી પ્રવચનસાર, દ્વિતીય આવૃત્તિ, પાનું ૧૧૯

સૌ દોષ રહિત, અનંતજ્ઞાનદગ્ધાદિ વૈભવયુક્ત જે,
પરમાત્મ તે કહેવાય, તદ્વિપરીત નહિ પરમાત્મ છે. ૭.

પરમાત્મા શરીરસહિત તીર્થંકરની વ્યાખ્યા છે. શરીરસહિત પરમાત્મા કેવા હોય? ‘આ, તીર્થંકર પરમદેવના સ્વરૂપનું કથન છે. આત્માના ગુણોનો ઘાત કરનારાં...’ લ્યો, ભાષા તો આમ છે. ભાષાનો અર્થ કરે, સમજે તો.. આ તો નિમિત્તથી કથન છે. ‘આત્માના ગુણોનો ઘાત કરનારાં...’ એટલે પોતે આત્માનો ભાવઘાતિકર્મથી ઘાત કરે, ત્યારે નિમિત્ત ઘાતિકર્મ હોય એને અહીંયાં ઘાત કરનારા કહેવામાં આવે છે. આ શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે તે કહે છે, લ્યો.

મુમુક્ષુ :- કઈ નયનું કથન છે એ સમજવું જોઈએ ને.

ઉત્તર :- નય-બય કેવું? ભગવાનનું કહેલું છે કે નહિ? એય..!

મુમુક્ષુ :- ભગવાન બે નય દ્વારા કહે છે.

ઉત્તર :- તમે કાલે કહેતા ને? ભગવાનનું કહેલું છે કે નહિ, બસ.

મુમુક્ષુ :- આવ્યુ ને, આમાં શરૂઆતમાં કે ભગવાનનું કથન બે નય દ્વારા સર્વ સત્યવાદી છે.

ઉત્તર :- બે નય બરાબર છે. આ એક નય છે ને પણ.

‘આત્મગુણોનો ઘાત કરનારાં...’ ભગવાનઆત્મા અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, અનંતઆનંદ, અનંતવીર્ય, એવો એનો સ્વભાવ છે. એની પર્યાયમાં પોતે પોતાના સ્વભાવ ભાવમાંથી ખસીને ડીણી દશારૂપે જીવ પોતાને કારણે જ્ઞાન-દર્શન અને વીર્ય ને મોહમાં પરિણમે છે, ત્યારે આ ઘાતિકર્મ નિમિત્ત કહેવામાં આવે છે. આત્માના જ્ઞાન, દર્શન, આનંદ અને વીર્ય, એવી જે આત્માની પૂર્ણ શક્તિ, એની વર્તમાન દશામાં, પોતે જ આત્મા ડીણી દશારૂપે પરિણમે છે. જ્ઞાન-દર્શન અને વીર્ય અને વિપરીતપણે મોહપણે પરિણમે છે, એમાં નિમિત્તપણું ઘાતિકર્મનું હોય છે. એથી ઘાતિકર્મે ગુણ ઘાત્યા એમ કહેવામાં આવે છે. સમજાણું કાંઈ? બે પ્રકાર કહેશે. પૂર્વના અઢાર દોષ રહિત અને આ દોષ રહિત, બે. ‘આત્માના ગુણોનો...’ એમ શબ્દ આવ્યો ને?

મુમુક્ષુ :- એમ તો ગુણોને ક્યાં ઘાતે છે? પર્યાયમાં છે.

ઉત્તર :- ગુણો તો ત્રિકાળ છે. એની વર્તમાન દશામાં ભાવઘાતિપણે પોતે પરિણમે છે. આ વાંધા તમારે, એય..! ‘જેઠાભાઈ’! કર્મને લઈને રખડે, કર્મને લઈને ઘાતિ કરે, મોટો પ્રશ્ન (સંવત) ૨૦૦૬ની સાલમાં ‘રામવિજય’નો ‘પાલિતાણા’માં હતો. કર્મને લઈને રખડે, કર્મને લઈને ઘાત થાય. જાવ તીર્થંકર ભગવાન એમ કહે છે, તમે માનતા નથી.

અહીંયાં એ જ છે. ‘આત્માના ગુણોનો ઘાત કરનારાં...’ અર્થાત્ આત્માની વર્તમાન દશાની ઢિણી દશામાં નિમિત્ત થનારાં ઘાતિકર્મો. ‘જ્ઞાનાવરણીયકર્મ, દર્શનાવરણીયકર્મ, અંતરાયકર્મ અને મોહનીયકર્મ-છે; તેમનો નિરવશેષપણે પ્રધ્વંસ કર્યો હોવાથી...’ પહેલા

નિર્દોષની વ્યાખ્યા આમ કરે છે, પછી બીજી લીશે. ‘તેમનો નિરવશેષ...’ ‘(-કાંઈ બાકી રાખ્યા વિના...’ ‘પ્રધ્વંસ કર્યો...’ પ્ર-વિશેષે ધ્વંસ કર્યો હોવાથી ‘(-કાંઈ બાકી રાખ્યા વિના નાશ કર્યો હોવાથી) જે ‘નિ:શેષદોષરહિત’ છે.’ નિ:શેષદોષરહિત. પહેલું પદ, ગાથાનું પહેલું પદ— ‘ગિસ્સેસદોસરહિઓ’. નાસ્તિથી વાત કરી.

‘અથવા પૂર્વ સૂત્રમાં (છઠ્ઠી ગાથામાં) કહેલા અઢાર મહાદોષોને નિર્મૂળ કર્યા હોવાથી...’ જોયું! દોષને નિર્મૂળ કર્યા. ઘાતિકર્મનો નાશ કર્યો એમ પહેલું કહ્યું. હવે દોષોનો નાશ કર્યો એમ (કહ્યું) પાછું. સમજાણું કાંઈ? ‘અઢાર મહાદોષોને નિર્મૂળ કર્યા હોવાથી જે ‘નિ:શેષદોષરહિત’ કહેવામાં આવ્યા છે...’ સર્વથા દોષરહિત છે.

મુમુક્ષુ :- કર્મથી આવ્યા એ પોતાના ભાવથી.

ઉત્તર :- પોતાની પર્યાય છે. અઢાર દોષ એની દશામાં હતા એ આત્માએ ટાળ્યા. પછી કારણ છે એ બધું આપશે.

‘અને જે સકળવિમળ...’ એનો (-દોષોનો) નાશ કર્યો અને પ્રગટ શું થયું? ‘(-સર્વથા નિર્મળ) કેવળજ્ઞાન...’ કેવળજ્ઞાન પ્રગટ થયું. જુઓ! આ અરિહંતની વ્યાખ્યા. જ્ઞાનો અરિહંતાણં, જ્ઞાનો અરિહંતાણં કરે છે. અહીં તીર્થંકરદેવની મુખ્ય વ્યાખ્યા છે. કહે છે ‘સકળવિમળ (-સર્વથા નિર્મળ) કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન,...’ ટીકામાં કેવળદષ્ટિ શબ્દ છે. છતાં અર્થ તો કેવળદર્શનનો જ અહીંયાં હોઈ શકે છે. સંસ્કૃતમાં એ છે. કેવળબોધ, કેવળદષ્ટિ. જેને ‘સકળવિમળ કેવળજ્ઞાન-કેવળદર્શન,...’ પ્રગટ થયું છે. એને પરમાત્મા કહીએ.

‘પરમવીતરાગાત્મક આનંદ...’ આહાહા...! લ્યો. પરમવીતરાગસ્વરૂપ આનંદ જેને પ્રગટ્યો છે. આ જગતના સુખની કલ્પનાઓ એ બધું દોષરૂપ, દુ:ખરૂપ, ઝેર છે. આ તો પરમવીતરાગસ્વરૂપ આત્મા... પરમવીતરાગસ્વરૂપ આત્મા... એનાથી પ્રગટેલો આનંદ. વીતરાગી આનંદ જેને પ્રગટ્યો છે. આહાહા...! ‘ઈત્યાદિ...’ પછી એને જેટલા ગુણ પ્રગટ્યા છે એ બધા. ‘અનેક વૈભવથી સમૃદ્ધ છે.’ આ વૈભવ, લ્યો. પરમાત્માનો આ વૈભવ છે. અજ્ઞાનીનો આ બધો શરીર અને બહારના વૈભવ, બાગ અને બગીચા, અજ્ઞાનીએ ધૂળમાં વૈભવ માન્યા છે.

ધર્મી-પરમાત્મા એનું અનંત-અનંત બેહદ કેવળજ્ઞાન, કેવળદષ્ટિ એટલે દર્શન અને કેવળ એકલા વીતરાગ સ્વરૂપે આનંદ, અતીન્દ્રિય વીતરાગ સ્વરૂપે આનંદ, અતીન્દ્રિય વીતરાગસ્વભાવે આનંદ અને અનંતવીર્ય ‘ઈત્યાદિ અનેક વૈભવથી સમૃદ્ધ છે,...’ પાઠમાં છે ને. ‘પરમવિભવજુદો’ આ પરમાત્માને વૈભવ હોય. સમજાણું કાંઈ? શરીર ઔદારિક કે રોગરહિત એ વાતને અહીં ગણી નથી. એ તો બાહ્યમાં ગયું છે. આવો જેને વૈભવ પ્રગટ્યો છે. એવા પરમાત્માને જે ઓળખે, માને એને પોતાના સ્વાભાવ ઉપર દષ્ટિ જાય. કારણ કે પરમાત્મા સ્વભાવમાંથી થયા, હમણા આવશે. ‘અનેક વૈભવથી સમૃદ્ધ છે, એવા જે પરમાત્મા...’ વર્તમાનમાં પરમેશ્વર દશા, શરીરમાં રહ્યા છતાં, શરીરસહિત દેખાવા છતાં, અંતરમાં આવી ઋદ્ધિ, વીતરાગસ્વરૂપી

આનંદ. કેવળજ્ઞાન, દર્શન અને વીર્ય આદિ પ્રગટ્યા.

‘એટલે કે ત્રિકાળનિરાવરણ,...’ હવે આવા પરમાત્મા કેમ થયા? એ ભેગી વ્યાખ્યા કરે છે. તીર્થંકરદેવ પરમાત્મા આવી દશાને કેમ પામ્યા? ત્રિકાળનિરાવરણ ભગવાનઆત્માનું સ્વરૂપ. ધ્રુવ ધ્રુવ કારણપરમાત્મા. ત્રિકાળ જ્ઞાયકભાવ, ધ્રુવભાવ, નિત્યભાવ, સદૃશ્ય એકરૂપ ત્રિકાળી ભાવ એ ત્રિકાળનિરાવરણ છે. એને આવરણ હતું અને આવરણ ટળે એવું એમાં છે નહિ. આહાહા..!

‘ત્રિકાળનિરાવરણ, નિત્યાનંદ-એકસ્વરૂપ...’ નિત્ય જેનો આનંદ એવું સ્વરૂપ ભગવાનઆત્માનું છે. ‘નિત્યાનંદ-એકસ્વરૂપ...’ એકસ્વરૂપ આનંદ. ઓછો-વત્તો કે ભેદવાળો આનંદ નહિ. એવો દરેક આત્માનો ત્રિકાળી નિત્યાનંદ એકસ્વરૂપ સ્વભાવ છે. નીચે ખુલાસો છે, જુઓ! ‘નિત્યાનંદએકસ્વરૂપ = નિત્ય આનંદ જ જેનું એક સ્વરૂપ છે એવા. [કારણપરમાત્મા ત્રણે કાળે આવરણરહિત છે]’ કોણ કારણપરમાત્મા? આ આત્માને ઊપજાવનારો કારણ પરમાત્મા. એમને? કાર્યપરમાત્માને ઊપજાવનારો આત્મા. શું કહ્યું? ન સમજ્યા. કાર્યપરમાત્મા જે પર્યાયમાં થયો, તેને ઊપજાવનારો કારણપરમાત્મા પોતાનો ત્રિકાળ (સ્વભાવ). દ્રવ્ય કારણ છે, કાર્ય પર્યાય છે.

‘નિત્ય આનંદ જેનું એક સ્વરૂપ છે...’ ભગવાનઆત્માનો ધ્રુવ સ્વભાવ, નિત્ય સ્વભાવ, નિત્ય આનંદ એનું એકરૂપ સ્વરૂપ છે. જુઓ! આનંદથી અહીં માંડી, જોયું! આહાહા..! ‘દરેક આત્મા શક્તિ અપેક્ષાએ નિરાવરણ...’ નીચે નોટમાં છે. દરેક આત્મા અંતર શક્તિ, આત્મા સત્ત્વું સત્ત્વ, તત્ત્વું તત્ત્વ એવો જે શક્તિરૂપ ભાવ, એ ત્રિકાળ નિરાવરણ છે. ‘અને આનંદમય જ છે...’ શક્તિને આવરણ નથી, સ્વભાવને, ગુણને, ધ્રુવને આવરણ નથી અને નિત્ય આનંદસ્વરૂપ છે. ‘તેથી દરેક આત્મા કારણપરમાત્મા છે;...’ તેથી દરેક આત્મા શક્તિ અપેક્ષાએ, ધ્રુવ અપેક્ષાએ નિરાવરણ અને આનંદ હોવાથી કારણપરમાત્મા છે. આહાહા..! સમજાય છે કાંઈ? આત્મા, એનો ઉત્પાદ-વ્યયનો પર્યાય જે છે એને છોડીને, ત્રિકાળ ધ્રુવ નિત્ય અનાદિઅનંત અવિનાશી વસ્તુ, એ પોતાની શક્તિ અપેક્ષાએ નિરાવરણ અને નિત્ય આનંદ એકરૂપ છે. આહાહા..!

‘તેથી દરેક આત્મા કારણપરમાત્મા છે;...’ દરેક આત્મા, અભવિનો આત્મા પણ કારણપરમાત્મા છે. આહાહા..! ‘પંડિતજી!’ ‘સર્વ જીવ છે સિદ્ધસમ’. અંતર શક્તિમાં તો બધા આત્માઓ સિદ્ધ સમાન છે. આહાહા..! પૂર્ણાનંદનું સ્વરૂપ જેનું અને એકરૂપ જેની શક્તિ, એવો આત્મા ધ્રુવ, એ દરેક આત્મા એ ધ્રુવની અપેક્ષાએ તો કારણપરમાત્મા છે. સમજાણું કાંઈ? એને ઊપજાવનારો બીજો કોઈ છે નહિ. આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- ઈ કારણપરમાત્મા છે ને. પ્રગટ કરી શકતો નથી. છે તો બધા આત્મા એવા

જ છે. શક્તિ તો બધાની એકસરખી છે. અહીંયાં કહ્યું ને? બધા આત્મા, એમ કહ્યું જુઓને! 'દરેક આત્મા કારણપરમાત્મા છે;...' એમ છે ને? 'જે કારણ પરમાત્માને ભાવે છે-તેનો જ આશ્રય કરે છે;...' જુઓ! અંદરમાં આ છે, નિજ કારણ પરમાત્માની ભાવનાથી ઉત્પન્ન. જુઓ! આ વાંધા છે ને ભાવનાના. હમણા આવ્યું નહોતું? કે તમે ઊંધો અર્થ કરો છો. ભાવનાનો અર્થ તો ચિંતવના અને એવું હોય છે.

મુમુક્ષુ :- ભાવના ભવનાશની.

ઉત્તર :- આ ભાવના એટલે સ્વરૂપની એકાગ્રતા. ભાવના એટલે આ વિકલ્પ કરવું, ચિંતવન કરવું એમ નહિ. જુઓ! મૂળ પાઠમાં છે ને? 'નિજ કારણ પરમાત્માની ભાવનાથી ઉત્પન્ન...' આત્મા કાર્યપરમાત્મા છે. અરિહંત તીર્થંકરદેવે પરમેશ્વરપણું કેમ પ્રગટ કર્યું? એમને પરમાત્મપણું કાર્યરૂપે કેમ પ્રગટ કર્યું? કે આત્મા ત્રિકાળી વીતરાગી આનંદનો કંદ ધ્રુવ, શક્તિરૂપે કારણપરમાત્મા (છે), એની એકાગ્રતા, ભાવના એટલે એકાગ્રતા, ભાવની ભાવના-ભાવ જે ત્રિકાળી, એની ભાવના એટલે નિર્મળ પર્યાય. એ દ્વારા એને પરમાત્મપણું પ્રગટ થાય છે.

મુમુક્ષુ :- પુરુષાર્થની વિધિ બતાવો.

ઉત્તર :- પુરુષાર્થની આ વિધિ છે.

ભાવનાથી ઉત્પન્ન કર્યું છે. સંકલ્પ-વિકલ્પથી ઉત્પન્ન થાય? કેટલાક ભાવનાનો એ અર્થ કરે છે. હમણાં વિરોધનું આવ્યું હતું. બ્રહ્મનિષ્ઠ છું ને તમે બીજા સાધારણ માણસને આમ સમજાવો છો. 'રતલામ'નો કોઈક ઉપર પત્ર હતો. આહાહા...! ભાઈ! ... 'પ્રવચનસાર'માં આવે છે ને શ્રાવકનું. સામાયિકના કાળમાં પણ જેને શુદ્ધોપયોગની ભાવના હોય છે. ત્યારે એ શુદ્ધોપયોગની ભાવનાનો અર્થ એમ કે ચિંતવન (કરે) આવો શુદ્ધ (છે), એમ. એમ નહિ. સામાયિક સમ્યગ્દષ્ટિની સાચી હોય, એને અંદર શુદ્ધોપયોગ થાય છે. એને ભાવના કહે છે.

મુમુક્ષુ :- નિજ સ્વરૂપભાવનો ઉપયોગ.

ઉત્તર :- નિજસ્વરૂપ ઉપયોગ. સમજાણું કાંઈ? સાચી સામાયિક એને કહીએ કે જેને પહેલો આત્મા, કારણપરમાત્મા ત્રિકાળ છું એવો જેને પ્રથમ અનુભવ થાય અને પછી સ્વરૂપમાં સ્થિર થતાં એને સામાયિકમાં શુદ્ધઉપયોગ થાય. એને અહીંયાં શુદ્ધઉપયોગરૂપી ભાવના કહેવામાં આવે છે. ચિંતવના.. ચિંતવના નહિ, એવો વિકલ્પ નહિ. સમજાણું કાંઈ? 'પોપટભાઈ'! આ સામાયિક.

મુમુક્ષુ :- ચિંતવના?

ઉત્તર :- ચિંતવના વિકલ્પમાં જાય છે. એ નહિ. છતાં આને ચિંતવના શબ્દ કહેવાય. પણ એ ચિંતવના સ્વરૂપમાં એકાગ્રતારૂપી ભાવનાને અહીંયાં ચિંતવના કહી છે. કહો, 'જેઠાભાઈ'! આવી સામાયિક કોઈ દિ' કરી હતી? ખબર નથી.

અહીંયાં તો ભાવના શબ્દમાં, શુદ્ધતા અંદર નિર્મળતા. કારણપરમાત્મા પોતે ધ્રુવ છે,

નિત્ય છે, નિત્યાનંદ વીતરાગ આનંદસ્વરૂપ છે. એને અંતરમાં ધ્યેય બનાવીને, એને ધ્યેય બનાવીને, જ્ઞાનની વર્તમાન દશામાં એને જ્ઞેય બનાવીને એકાગ્ર થવું એનું નામ અહીંયાં ભાવના કહેવામાં આવે છે. એ ભાવનાથી આત્મા કાર્યપરમાત્મપણું પામે છે. ભારે કામ આકરું. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? જુઓ! અહીંયાં આપણે અહીંયાં છે ને?

‘કારણ પરમાત્માને ભાવે છે—...’ એટલે અહીંયાં ભાવનાથી ઉત્પન્ન થાય એમ આવ્યુંને? વસ્તુ શુદ્ધ ચૈતન્ય ધ્રુવ, અનંતઆનંદનો વીતરાગી સ્વભાવનો પિંડ પ્રભુ, એકરૂપ આનંદ જેની ધ્રુવતા, નિત્યતા, એકતા જેની ત્રિકાળ છે. એની ભાવના, એના સન્મુખની એકાગ્રતા એ કારણપરમાત્માની ભાવનાથી આત્મા તીર્થકરો કાર્યપરમાત્માને એટલે કેવળજ્ઞાન આદિને પામ્યા છે. આહાહા...! કહો, સમજાણું કાંઈ? જુઓ!

‘તે કારણપરમાત્માને ભાવે છે—તેનો જ આશ્રય કરે છે,...’ જુઓ! એનો ખુલાસો કર્યો. એ ભાવનાનો અર્થ એ છે. આહાહા...! અનાદિથી પુણ્ય અને પાપના વિકલ્પનો આશ્રય કર્યો છે અથવા એક સમયની અંશ દશાનો અવલંબન અને આશ્રય કર્યો છે એ મિથ્યાદષ્ટિપણું છે. એણે આશ્રય અને ત્રિકાળી જ્ઞાયકની એકાગ્રતાની ભાવના (કરવી જોઈએ). એનાથી એને આત્માને કેવળજ્ઞાન અને પરમાત્મદશા પ્રાપ્ત થાય છે. જુઓ! એનું કારણ પણ બતાવ્યું આ. આહાહા...! બહું ટૂંકું અને ઘણું ઊંચું. વચ્ચે વ્યવહાર રત્નત્રયથી કાર્યપરમાત્મા થાય એનો અહીંયાં નિષેધ આવ્યો. અહીં અસ્તિથી વાત કરી. ‘પંડિતજી’! વ્યવહારરત્નત્રય, સમ્યગ્દર્શન વ્યવહાર. વ્યવહાર કારણ ને નિશ્ચય કાર્ય... જુઓ કાલે જ આવ્યું હતું. અરે...! ભગવાન! આહાહા...! તું એવો નથી કે જે રાગનો આશ્રય લે અને આગળ જઈ શકાય એવો તું નથી. તારો આશ્રય લઈને આગળ જઈ શકાય એવો તું છો. સમજાણું કાંઈ? વાત હજી સાંભળવામાં આવી હોય નહિ. એ સમજે કે દિ’? ક્યારે સમ્યક્ પામે? અને ક્યારે ચારિત્ર પામે. આહાહા...!

કહે છે કે એ આશ્રય કરે છે. કોનો? એ નિત્યાનંદ પ્રભુ, વસ્તુ અસ્તિ સત્તા શક્તિરૂપે મહાપ્રભુ આત્મા છે, એનો જે આશ્રય કરે, એની ભાવના કરે, તે વ્યક્તિ અપેક્ષાએ નિરાવરણ, તે પ્રગટ અપેક્ષાએ નિરાવરણ થાય અને આનંદમય થાય. એટલે શું કહ્યું? શક્તિ ત્રિકાળ-નિરાવરણ અને આનંદમય છે. ભગવાનઆત્માનો ત્રિકાળી સ્વભાવ-શક્તિ આનંદમય અને નિરાવરણ છે. એવી શક્તિની એકાગ્રતાથી વ્યક્તિમાં નિરાવરણ અને અતીન્દ્રિય આનંદને પામે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? શું કહ્યું? ભગવાનઆત્મા, અંતરનો એનો સ્વભાવ, નિત્યસ્વરૂપદળ, વીતરાગ આનંદમય નિરાવરણ, એવું એનું ત્રિકાળી ધ્રુવ સ્વરૂપ તે કારણપરમાત્મા છે. એ કારણપરમાત્માની ભાવનાથી એટલે કે આવો જે ભાવ, તેની ભાવના એટલે એકાગ્રતાથી, શક્તિરૂપે નિરાવરણ અને નિત્ય આનંદ, વીતરાગ આનંદ છે, એ એની ભાવનાથી વ્યક્તરૂપે નિરાવરણ અને પરમાનંદરૂપમય થઈ જાય છે.

મુમુક્ષુ :- પોતે જ પરમાત્મા બની જાય છે.

ઉત્તર :- પોતે બની જાય છે. છે પોતે, કારણરૂપે તો છે જ. આહાહા...! કહો, 'દેવજીભાઈ'! આવો પરમાત્મા છે. જ્યાં છે ત્યાંથી મળશે. કારણપરમાત્મા બહારમાં છે? આહાહા...!

'વ્યક્તિ-અપેક્ષાએ નિરાવરણ અને આનંદમય થાય છે અર્થાત્ કાર્યપરમાત્મા થાય છે. શક્તિમાંથી વ્યક્તિ થાય છે,...' એટલે કે જે શક્તિરૂપ તત્ત્વ હતું એમાંથી પ્રગટ થાય છે. કારણ તો ત્રિકાળી ભગવાનસ્વરૂપ જ આત્મા છે. એ શક્તિરૂપ છે. એની એકાગ્રતાથી વ્યક્તિરૂપ આત્મા, પરમાત્માને નિરાવરણ થાય છે. 'માટે શક્તિ કારણ છે અને વ્યક્તિ કાર્ય છે.' એ આત્માની ત્રિકાળી ધ્રુવ શક્તિ તે કારણ છે અને વર્તમાન પરમાત્મા અરિહંત થાય તે કાર્ય છે. આહાહા...! અરિહંત આમ થયા એમ વિધિ બતાવી. બીજી રીતે અરિહંત થયા છે નહિ. અને જેને પરમાત્મા થવું હોય એની વિધિ પણ આ જ છે, બીજી વિધિ છે નહિ. આહાહા...! ત્યારે આ બધું શું? આ મંદિર, અષ્ટાન્હિકાની પૂજા, ધમાલ, મોટા મંદિરો (બનાવવા).. ભાઈ ! એ તો એ કાળે એને કારણે બન્યા હોય છે. ત્યારે સ્વરૂપમાં સ્થિરતા ન હોય અને દષ્ટિ હોવા છતાં એનું લક્ષ શુભભાવ આવે એટલે પર ઉપર જાય છે. એટલો શુભભાવ પુણ્યબંધનું કારણ છે. બંધથી છૂટવાનું કારણ એ નથી. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! દેવ-ગુરુ અને શાસ્ત્રની ભક્તિ અને શ્રદ્ધા પણ બંધનથી છૂટવાનું કારણ નથી. આહાહા...!

ચૈતન્ય આનંદ-સરોવર, ત્રિકાળ વીતરાગ આનંદનો કંદ પ્રભુ! એ શક્તિરૂપ નિરાવરણ અને આનંદ છે. એ જ શક્તિની વારંવાર સંભાળ અને એકાગ્રતા થતાં, વ્યક્તરૂપે નિરાવરણ અને વીતરાગી આનંદ પ્રગટ થાય છે. એને કાર્યઆત્મા, કાર્યપરમાત્મા કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ? 'આમ હોવાથી શક્તિરૂપ પરમાત્માને કારણપરમાત્મા કહેવાય છે...' ભગવાનઆત્મા શક્તિરૂપ તત્ત્વ છે, એને કારણપરમાત્મા કહેવાય છે અને વ્યક્ત પરમાત્માને કાર્યપરમાત્મા કહેવાય છે. 'પંડિતજી'એ સરસ ખુલાસો કર્યો છે. સમજાણું કાંઈ? એને ત્રિકાળી સ્વરૂપનું અંતરમાં મહાત્મ્ય આવતું નથી અને એક સમયની અવસ્થા અને રાગનું મહાત્મ્ય ટળતું નથી એથી એ પરિભ્રમણ કરે છે. બહુ જ ટૂંકામાં આ વાત છે. સમજાય છે કાંઈ?

સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે જે પ્રગટ દશા કરી, એ જ શક્તિરૂપ તો અંદર હતી. એવો આત્મા. સર્વજ્ઞએ કહેલો આત્મા, પ્રગટ કરેલો આત્મા, સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર, તીર્થંકરદેવ, દેવાધિદેવ. બીજા કલ્પનાએ આત્માની વાતું કરે, આત્મા આવો, આમ છે, તેમ છે, સર્વવ્યાપક છે, મનુષ્ય પ્રમાણ છે એમ નહિ. છે તો શરીર પ્રમાણે શરીરથી ભિન્ન અસંખ્યપ્રદેશી અનંતગુણનું ધામ, એવો જે ધ્રુવ સ્વરૂપ ભગવાન, એને અહીંયાં કારણપરમાત્મા કહ્યો છે. કે જે દરેક આત્મા એવો છે જ. આહાહા...! એની 'ભાવનાથી ઉત્પન્ન...' કારણ કે કાર્યપરમાત્મા એ ઉત્પન્ન શબ્દ છે. કારણપરમાત્મા એ ઉત્પન્ન નહોતો. કારણપરમાત્મા તો ત્રિકાળ ધ્રુવ છે જ. સમજાણું

કાંઈ?

આહાહા...! આ દુર્ગંધ, ગંધ, સુંવાળું શરીર, ગંધની મૂર્તિ, ભગવાન આનંદઘનની મૂર્તિ છે. એવો અહીંયાં તો વીતરાગસ્વરૂપ ત્રિકાળ આનંદ એનામાં છે, એ શક્તિરૂપે વીતરાગસ્વરૂપ આનંદ છે. એ દરેક આત્મામાં છે. આહાહા...! ક્યાંય બહારથી લવાય એવું છે નહિ. અંદર ભગવાન પૂર્ણ સ્વરૂપ છે એની ઉપર એકાગ્ર થતાં, એને કારણપણે ગ્રહીને, જે દશામાં સ્વભાવ તરફ એકાગ્ર થાય, એનાથી કાર્યપરમાત્મા, અરિહંતપદ, સિદ્ધપદ આદિ એનાથી પ્રાપ્ત થાય છે. કેવી વાત કરી! વ્યવહારથી થાય એ તો આમાંથી કાઢી નાખ્યું.

મુમુક્ષુ :- બીજા શાસ્ત્રમાં...

ઉત્તર :- બીજે શાસ્ત્રમાં એટલે કથન એ તો હોય, વ્યવહાર હોય, કેવો હોય એ જણાવવા. બાકી કાંઈ એનાથી થાતું નથી.

મુમુક્ષુ :- જલ્દી મોતિયો ઉતરી જાય.

ઉત્તર :- જલ્દી મોતિયો ઉતરી જાય એવી વાત છે. રાત્રે કહ્યું હતું ને, ત્રણ કલાક બેસી રહે. પહેલા ચોવીસ કલાકે પણ નહોતા બેસાડતા. જલ્દી મોતિયો ઉતરી જાય એવી કળા આવી છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- આ જ છે. આહાહા...!

તારી દષ્ટિ રાગ અને એક સમયની પર્યાય ઉપર છે એને કારણપરમાત્મા ઉપર દષ્ટિ નાખ. છૂટ્યો, છૂટ્યો. એને કાર્યપરમાત્માના સાધન અંદરથી, કારણ પરમાત્માની એકાગ્રતાથી પ્રગટ્યા. આહાહા...! કહો, સમજાણું કાંઈ? પછી ભણતર ઓછું હોય, વધારે હોય એ એના ઘરે રહ્યું. ‘ભીખાભાઈ’! મતલબ તો આ છે. આહાહા...! ‘ઢીંગ ધણી માથે કિયો..’ ધ્રુવને ઢીંગ ધણી ધાર્યો અંદરમાં. એ અંદર ઢીંગ ધણી ધાર્યો. ‘કોણ ગંજે નર ખેત.’ એને હવે કોણ નડતર કરી શકે? જ્યાં પરમાત્મા પોતે ત્રિકાળી ભગવાન, એના શરણ લીધા, કહે છે કે એનો જ્યાં આશ્રય લીધો, એની ભાવના કરી (એને કોણ નડતર હોય?). આ ભાવનાના અર્થ માટે વધારે (સ્પષ્ટીકરણ) થાય છે. હોં! ઓલા ભાવના-ભાવનામાં કલ્પના અને ચિંતવના કરે છે. એમ કહે છે કે સામાયિકમાં સમકિતીને અને શ્રાવકને શુદ્ધભાવની ભાવના હોય છે, શુદ્ધભાવ હોતો નથી, એમ ઠરાવે છે.

મુમુક્ષુ :- આતમ ભાવના ભાવતા..

ઉત્તર :- એ ભાવના ભાવતા એ ‘શ્રીમદ્’માં છે, આ બીજા (કહે છે). ‘આતમ ભાવના ભાવતા જીવ લહે કેવળજ્ઞાન’ એ પાછા એના ભક્તો એમ કહે છે ભગવાનની ભક્તિ કરતા-કરતા આપણને નિર્જરા થાય. ઉંધી વાત છે. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- હવે સાર કહી દ્યો.

ઉત્તર :- આ સાર કહ્યો ને. ‘આતમ ભાવના ભાવતા જીવ લહે કેવળજ્ઞાન’ એવો શબ્દ છે. પછી આમ ગોખ્યા કરે. ‘આતમ ભાવના ભાવતા જીવ લહે કેવળજ્ઞાન...’ શું પણ? આતમ ભાવના શું? ભાવના શું?

મુમુક્ષુ :- ભાવવું.

ઉત્તર :- હા. એ આત્મા એટલે આ કારણપરમાત્મા તે. એની ભાવના એટલે અંદરમાં એકાગ્રતા, શુદ્ધતાની એકાગ્રતા તે. એનાથી કેવળજ્ઞાન પામી શકે છે. કહો, ‘પ્રેમચંદભાઈ’! આતમ ભાવના ભાવતા અંદરમાં ગોખ્યા કરે. ‘આતમ ભાવના ભાવતા જીવ લહે કેવળજ્ઞાન.’ પોપટ બોલે એમ. આહાહા...! ‘પોપટભાઈ’! પોપટ બોલે એમ. તે દિ’ સામાયિકના ઘડિયા બોલ્યા હશેને? આહાહા...! બહુ સરસ વાત લીધી.

‘ઉત્પન્ન કાર્યપરમાત્મા...’ કારણ પરમાત્મા ઉત્પન્ન થતો નથી, વ્યય થતો નથી. એ તો ધ્રુવરૂપ ત્રિકાળ છે. અને કાર્યપરમાત્મા ઉત્પન્ન થાય છે. કારણ કે ઈ પર્યાય છે. સમજાણું કાંઈ? એક જણો પછી કહે કે લ્યો, આ અમારી સામાયિક નહિ? સામાયિક. સામાયિક કર્યા વિના ધર્મ થતા હશે? ભાઈ! સામાયિક કોને કહેવી તને ખબર વિના. આહાહા...! સામાયિક હતી કે દિ’? હજી કુદેવ, કુગુરુ, કુશાસ્ત્રની શ્રદ્ધા હોય છે. સમજાણું કાંઈ? એને સમકિત કેવું? એ તો મિથ્યાદષ્ટિ છે. એ મિથ્યાદષ્ટિ સામાયિક લઈને બેસે એ સામાયિક કેવી? મિથ્યા સામાયિક અને વિષમ સામાયિક છે. એ તો પાપરૂપી સામાયિક છે. એય...! ‘હરિભાઈ’! ‘હરિભાઈ’ ટાઢા માણસ છે. લ્યો, આ સામાયિક કહેવાય છે. એને પહેલું સમજણમાં તો આવવું જોઈએ ને? સમજણ જ્યાં સાચી નથી એનો પછી પ્રયોગ કોની તરફ કરવો એને? બહારથી માંડીને મરી ગયો અનંતકાળથી. આ સામાયિક કરી ને પડિકમ્મણા કર્યા ને પોષા કર્યા. એકડા વિનાના મીંડા છે. સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- કોઈને એમ કહે કે આ તો પાપ છે?

ઉત્તર :- પાપ જ છે. શેઠીએ પણ પહેલા આ બધા ઢસરડા કર્યા હતા ને.

અહીં તો પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ તીર્થંકરદેવ સર્વજ્ઞપણને પામ્યા, વીતરાગપણું પામ્યા, એ કઈ રીતે પામ્યા? એની રીત શું? તો એની રીત એવી બધા આત્માની રીત એક છે. ભગવાન તીર્થંકરદેવ અનંત તીર્થંકરો થયા, વર્તમાનમાં બિરાજે છે. મહાવિદેહમાં ‘સીમંધર’ ભગવાન આદિ બિરાજે છે. લાખો કેવળીઓ છે. અનંત સિદ્ધ થઈ ગયા. બધા કેમ થયા? કઈ વિધિએ થયા? ક્યા પ્રકારે થયા? એય...! ‘જાદવજીભાઈ’!

ભગવાનઆત્મા ચૈતન્ય ધ્રુવ, નિત્ય અવિનાશી, નિત્યાનંદ વીતરાગ સ્વરૂપી ભગવાનઆત્મા પોતે છે. શક્તિરૂપે, સત્ત્વરૂપે, ધ્રુવરૂપે, ભાવરૂપે, જ્ઞાયકના સ્વભાવરૂપે આ આત્મા ત્રિકાળી ધ્રુવ જ્ઞાયક શક્તિરૂપે છે. નિરાવરણ અને વીતરાગી આનંદનો કંદ પ્રભુ આત્મા છે આ. એવા ધ્રુવ સ્વભાવની દષ્ટિ કરીને, એના ધ્રુવ સ્વભાવમાં લીનતા કરીને. એ ભાવના. એ

ભાવનાથી (કાર્યપરમાત્મા થયા). એ ભાવના એ ઉત્પન્ન છે. ધ્રુવમાં ભાવના પણ સમ્યગ્દર્શ-જ્ઞાન-ચારિત્ર એ ઉત્પન્ન છે. પણ એ ભાવનાથી કાર્ય પરમાત્મા અરિહંત સર્વજ્ઞદેવ, અનંતા આ ભાવનાથી થયા છે. સમજાણું કાંઈ? આહાહા...! કાને સાંભળ્યું ન હોય. એમ હશે? 'રમણીકભાઈ'! રળવામાં.. રળવામાં.. વખત જાય. એમ કરતા નવરો થાય તો સાંભળવાનું ઉંધુ મળે. સાચું શું છે એ સાંભળવા મળે નહિ. હવે એનો કે દિ' નિસ્તાર થાય. સમજાણું કાંઈ?

કહે છે, ભગવાન! પ્રભુ! એકવાર બીજું ભૂલી જા. જેને યાદ કરીને મારા માન્યા, એને ભૂલી જા અને જેને યાદ કર્યો નથી અને મારા માન્યા નથી એને યાદ કર. આહાહા...! ભગવાન! આ શરીર, વાણી, મન તો માટી-ધૂળ છે. આ તો માંસના લોચા છે. સડેલાં-સડેલા ગઘેડાના ચામડા જેવા હોય એવું બધું છે આમાં, બાપા! આહાહા...! આ તો અજીવતત્ત્વ છે. એમાં પુણ્ય-પાપના વિકલ્પો દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિના આવે એ પણ વિકાર ને રાગ ને દોષ છે. એને જાણનારી વર્તમાન જ્ઞાનની અવસ્થા, એ પણ ક્ષણિક અને એક ક્ષણની દશાની પર્યાય છે. એટલો પણ તું નહિ. રાગ-દ્વેષમાં નહિ, રાગને જાણનારી એક સમયની વ્યક્ત અવસ્થા એટલામાં એમાં પણ તું નહિ. તુ જે છો ત્રિકાળ... આહાહા...! નિત્યાનંદ, સહજાનંદની મૂર્તિ, પરમાત્મા સર્વજ્ઞદેવે જોઈ તેટલી, તેવી. આહાહા...! હવે શું ક્યાં જવું? સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- ઘુંટી ઘુંટીને પીવડાવો.

ઉત્તર :- ચોસઠ પહોરી તો ઘૂંટાય છે આ.

અહીં તો કહે છે. અહીં તો આવ્યું છે શું? જુઓને! 'નિજ કારણપરમાત્માની ભાવનાથી...' એમ શબ્દ છે ને? ભગવાન ત્રણલોકના નાથ તીર્થંકર હો, એ એના ભગવાન. અનંતા સિદ્ધ થયા એનું ધ્યાન કરે તો એ વિકલ્પ છે. આ પોતાની એક સમયની પર્યાયનું ધ્યાન કરવા જાય તો એ રાગ છે. અહીં તો 'નિજ કારણપરમાત્માની ભાવના...' આટલામાં બધું ભર્યું છે. આખો વીતરાગનો માર્ગ પરમેશ્વરનો, કેવળીઓનો (આમાં છે). કેવળી પણણતો ધમ્મો શરણં. બોલે છે ને? ઘડિયા સવારમાં હાંકે જાય. જામો અરિહંતાણં, જામો સિદ્ધાણં, ચત્તારી મંગલ, અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં.. હાંકે રાખે, એકેય અર્થની ખબર ન હોય. 'હરિભાઈ'! આહાહા...!

કહે છે, 'નિજ કારણપરમાત્મા...' કેવા છે? કે એક તો જાણે ત્રિકાળ નિરાવરણ ભગવાનઆત્માનું સ્વરૂપ છે. અંતર સ્વરૂપ ધ્રુવ નિત્ય ભાવ એ ત્રિકાળ નિરાવરણ (છે). એક વાત. નિત્યાનંદ, જેમાં અતીન્દ્રિય આનંદ નિત્ય-કાયમ પડ્યો છે. કેમ બેસે? જેના અંતર આત્માના, અંતર ધ્રુવ સ્વરૂપમાં બધા આત્માને, નિત્યાનંદ સ્વરૂપ ભગવાન, અતીન્દ્રિય આનંદનો કંદ પોતે છે. એને અહીંયાં ધ્રુવ આત્મા કહેવામાં આવે છે. એને અહીંયાં

કારણપરમાત્મા કહેવામાં આવે છે. એ ક્યો? કે નિજ કારણપરમાત્મા. પાછી ભાષા નિજ-પોતાનો કારણપરમાત્મા.

મુમુક્ષુ :- પોતાનો જ કામ આવે ને, બીજાનો શું કામ આવે.

ઉત્તર :- ભગવાનનો ભગવાન પાસે રહ્યો. આહાહા...! હમો અરિહંતાણં, હમો સિદ્ધાણં, હમો આઈરિયાણં કરીને મુક્તિ થાય. ત્રણકાળમાં ન થાય, કહે છે. એ તો વિકલ્પ-રાગ છે.

મુમુક્ષુ :- માટે નિજ કારણ કહ્યું છે.

ઉત્તર :- માટે નિજ કારણપરમાત્મા કહ્યું છે. સમજાણું કાંઈ?

‘નિજ કારણપરમાત્માની...’ ઓલા ચોપડા બહુ ફેરવો ત્યાં ‘ગુલાબચંદભાઈ’! આવું એમાં ન મળે. ત્યાં એમાં છે કાંઈ? નહિ. બધા ભાઈઓ ભેગા થતા હો ત્યારે પણ આવું નહિ હોય. ત્રણ તો ગયા, હવે ત્રણ રહ્યા. આ વાતું જ બીજી જાતની છે. સંપ્રદાયમાં એ વાત નથી. સમજાય છે કાંઈ? આ તો વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરનો અનાદિ માર્ગ જે છે, ત્યાં કહે છે કે આ નિજ કારણપરમાત્મા જે અનંતઆનંદના જળથી ભરેલો ભગવાન અનાદિઅનંત આત્મા છે. એવા નિજ કારણ(પરમાત્માની ભાવના). એક તો નિજ શબ્દ વાપર્યો. બે શબ્દ. એક તો ત્રિકાળ નિરાવરણ, નિત્ય આનંદ. બે. એકસ્વરૂપ, એ ત્રિકાળ એકસ્વરૂપ છે. અને નિજ કારણપરમાત્મા. અભેદ બતાવવું છે ને? નિજ કારણપરમાત્મા ભગવાન ધ્રુવ સ્વરૂપ, એની ભાવનાથી. એવો ચિદાનંદ ભગવાનઆત્મા ધ્રુવ, નિત્ય, એની એકાગ્રતાથી નિર્વકલ્પ શ્રદ્ધા-જ્ઞાન અને શાંતિ એ ભાવના છે. સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર જે આત્માની વીતરાગી દશા, એ પરમાત્માની ભાવના. સમજાય છે કાંઈ? એનાથી ઉત્પન્ન. કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, અનંતઆનંદ પરમાત્મા અરિહંત પામ્યા, એ તો ઉત્પન્ન પર્યાય થઈ છે. એ કાંઈ પર્યાયમાં આખો આત્મા નહોતો. આખો તો ધ્રુવ છે. આ તો નવી દશા પ્રગટી. સિદ્ધપણું પણ આત્મામાં કારણપરમાત્મ દશા નવી પ્રગટે છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- એકરૂપ શું?

ઉત્તર :- એકસ્વરૂપ અભેદ. નિત્યાનંદ એકરૂપ સ્વરૂપ છે. એમાં ભેદ નથી. ગુણ-ગુણીનો ભેદ નહિ, પર્યાયના અંશનો ભેદ નહિ. અરે...! આહાહા...! આવો નિજ નિધાન ભગવાનઆત્મા છે. કહો, સમજાણું કાંઈ? અરે...! એને શરણે જા, તારા દુઃખ રહે નહિ, એમ કહે છે. આહાહા...! જુઓને! આમ દુઃખી દુઃખી છે, આમ દયા આવી જાય. ‘દર્શનવિજય’ ને? બિચારા.

મુમુક્ષુ :- ડોળીમાં હતા?

ઉત્તર :- ડોળીમાં હતા. બે સાધુ મોઢાઆગળ, પાછળ કાંડા. કંઈ ભાન નહિ. રાડે રાડ પાડતા હતા. શું બોલે છે એની કાંઈ ખબર નહિ. હું ઊભો રહ્યો એટલે મારી આંગળી જાલી. કાંઈ ભાન નહિ, કાંઈ ખબર નહિ. આહાહા...! જુઓને દશા! ભગવાન ભૂલીને ક્યાં

ભમે છે? મોઢાઆગળ બેસીને જાતા હતા બિચારા. મારી સામે હાથ કર્યો. ઉભો રહ્યો. કોણ છે? 'દર્શનવિજય'. ત્રિપુટી માલ્યલા 'દર્શનવિજય'. ઠીક. એ તો આપણે અહીંયાં (સંવત) ૧૯૯૯માં આવ્યા હતા ને. અહીં બેઠા હતા. ૧૯૯૯ માં ચર્ચા થઈ હતી. કેટલા વર્ષ થયા? ૨૯ વર્ષ થઈ ગયા. એ કહે કે આ ગુરુની વાણી છે. દેવની વાણી બીજી અમારી. તમારું નામ શું? 'દર્શનવિજય'. સારું. ભવિ-અભવિનું નક્કી કર્યું છે? તમે ભવિ છો કે અભવિ? કહે, એ નક્કી ન થાય. ત્યારે તમે ભવિ-અભવિ નક્કી નથી અને તમે વીતરાગની વાણીની પરીક્ષા કરવા નીકળ્યા! દાણો દાબ્યો એ વખતે. કાંઈ મોઢું પણ નહિ. કાળુંમશ મોઢું. રાડે રાડ પાડે. શું બોલું છું એની ખબર નહિ. આહાહા...! ખબર નહિ કાંઈ. બહુ બોલી શકે નહિ. એ મિથ્યાત્વના ચાળા એવા છે. ખબર નથી, નહિ? ખબર જેવું કાંઈ લાગ્યું નહિ.

કહે છે, તીર્થંકરદેવના કેવળજ્ઞાનીનો સિદ્ધાંતમાં ફેર છે આ. ભાઈ! તારે કેવળજ્ઞાનરૂપી પરમાત્મદશા પ્રગટ કરવી હોય, તો એને માટે કારણ તો તું અંદર પડ્યો એ છે. બીજું કોઈ નિમિત્ત કારણ અને મજબૂત સંઘયણ ને હાડકાં ને આ મનુષ્યદેહ હોય તો થાય, વ્યવહાર સમક્રિત-ફમક્રિત હોય તો થાય, એ વાત અહીં છે નહિ.

મુમુક્ષુ :- મનુષ્યપણું પણ નહી.

ઉત્તર :- મનુષ્ય-ફનુષ્ય વિનાનો મોક્ષ થાય છે.

મુમુક્ષુ :- એ વાત સમજાવો.

ઉત્તર :- આ તો જડ છે, એમાં શું છે? જડના અસ્તિત્વમાં તો આત્મા છે નહિ. આત્માના અસ્તિત્વમાં જડ છે નહિ. જડ તો જડ થઈને રહ્યું છે. શરીર તો જડ થયું અને રહ્યું છે. આત્માનું થઈને રહ્યું છે આ? આ તો માટી છે. સમજાણું કાંઈ? અંદર પુણ્ય અને પાપ, દયા, દાનના ભાવ એ વિકાર થઈને રહ્યા છે. એ આત્માના થઈને રહ્યા નથી. સમજાણું કાંઈ? એની પર્યાયમાં પણ આત્માના થઈને રહ્યા નથી ખરેખર. માન્યું છે એણે. આ આત્મા તો એક સમયનો પર્યાય થઈને રહ્યો નથી, એમ કહે છે અહીં તો. ભાઈ! આહાહા...! ભગવાનઆત્મા પર થઈને તો રહ્યો નથી, પુણ્ય-પાપના ભાવ થઈને રહ્યો નથી, એક સમયની અવસ્થા થઈને રહ્યો નથી. એ તો ત્રિકાળ નિરાવરણ ભગવાન સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ, સિદ્ધસ્વરૂપી પ્રભુ, નિત્યાનંદ, નિરાવરણ વીતરાગ આનંદમય એકસ્વરૂપે કારણપરમાત્મા છે. એ રીતે રહ્યો છે. આહાહા...! સમજાણું કાંઈ?

મુમુક્ષુ :- જાતિ અપેક્ષાએ ધ્રુવ બદલાતું નથી.

ઉત્તર :- ધ્રુવ શું બદલાય? ધ્રુવ તો ધ્રુવ છે. ધ્રુવ તો એકરૂપ ત્રિકાળ છે. માટે તો એક શબ્દ આપ્યો.

મુમુક્ષુ :- જાતિ અપેક્ષાએ બદલાતો નથી, કોઈ બીજી અપેક્ષાએ બદલાતો હશે?

ઉત્તર :- 'રામજીભાઈ'એ ઠીક કીધું. ત્રણકાળમાં કોઈ રીતે બદલાય નહિ. એકરૂપ

નિત્યાનંદ ભગવાન. નિશ્ચયથી મોક્ષમાર્ગની ક્રિયાનો પણ જેમાં અભાવ છે. રાગ-દ્વેષનો તો અભાવ છે, પુણ્ય-પાપનો પહેલો કલ્મો, પર્યાયનો અભાવ છે એમ કીધું એમાં એ આવી ગયું. મોક્ષનો માર્ગ જે આ ભાવના છે, એનાથી કારણપરમાત્મા રહિત છે. પર્યાયરહિત કીધું હતું. સમજાણું કાંઈ? કારણ કે એ તો નિત્યાનંદ કલ્મો ને? નિત્યાનંદ એકસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા. અરે...! ભાઈ! એની તને ખબર નથી. તારી ચીજમાં કેટલું શું પડ્યું છે ધ્રુવમાં (એની તને ખબર નથી). બહાર ગોતવા જાય, અહીંથી મળશે, અહીંથી મળશે, શેત્રુંજયથી મળશે અને સમ્મેદશિખરથી મળશે.

મુમુક્ષુ :- ત્યાં બધેથી ન મળે પણ ગુરુ પાસેથી તો મળે.

ઉત્તર :- ગુરુ પાસે ક્યાં હતો એ તો મળે? અહીંયાં તો કહે છે, પર્યાયમાં નથી આવ્યો એમાં મળે ક્યાંથી? એય...! એ મારગડા જુદા. વીતરાગના માર્ગનો દુનિયા સાથે કાંઈ મેળ ખાય એવો નથી. મીંઢવણી ન કરશો. નથી ભાઈએ કહ્યું? 'રમેશભાઈ'એ. 'કમલ' એ ઉપમા છે. ભગવાનના માર્ગની સાથે કોઈ માર્ગની મીંઢવણી કરશો નહિ, ભાઈ! એ મીંઢવણીએ મેળ ખાય એવું નથી.

મુમુક્ષુ :- અનિત્યથી નિત્યની પ્રાપ્તિ તો થાય છે.

ઉત્તર :- નથી થતી. અનિત્યથી નિત્યની પ્રાપ્તિ થાય છે એનો અર્થ, નિત્યનો ખ્યાલ આવે છે. અનિત્યમાં નિત્ય આવતું નથી. પણ જે પર્યાય અનિત્ય છે એ પણ દ્રવ્યમાં નથી. આહાહા...! ભારે કામ ભાઈ આ તો! આવો માર્ગ વીતરાગનો હશે? આપણે જૈનમાં તો એમ હોય, કંદમૂળ ખાવા નહિ, ચોવિયાર કરવા, સામાયિક કરવી, પોષા કરવા, પડિકમ્મણા કરવા, અપવાસ (કરવા), શું કહેવાય? છ પરબી પાળવું, આમાં તો આ એકપણ વાત આવી નહિ.

મુમુક્ષુ :- એ તો બધો રાગ છે એમ આવ્યું.

ઉત્તર :- અરે...! ભગવાન તને ખબર નથી, ભાઈ! એ તો બધા વિકલ્પના ચાળાઓ છે. એ આત્મા નહિ અને આત્માનું આચરણ નહિ. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- આત્માનું આચરણ...

ઉત્તર :- વિકલ્પ આદિ છે એ આ આત્માનું આચરણ નહિ. ભગવાનઆત્મા નિત્યાનંદ પ્રભુ! એની એકાગ્રતા વીતરાગ પર્યાયરૂપી ભાવના, એવો જે નિશ્ચયમોક્ષમાર્ગ એનાથી કાર્યપરમાત્મા, કારણપરમાત્માની ભાવનાથી થાય છે. મોક્ષમાર્ગની ભાવનાથી થાય એમ પણ અહીં તો નથી કહ્યું. કારણપરમાત્મા... આહાહા...! તું ત્રિકાળ છો, અનાદિઅનંત છો, ધ્રુવ છો, નિત્ય છો, પ્રભુ! તારું એક રૂપ છે અંદર. વિકલ્પની આડમાં તને એની રુચિમાં દેખાતું નથી. દયા, દાનના વિકલ્પો રાગ છે, એની રુચિમાં ભગવાન દેખાતો નથી.

મુમુક્ષુ :- ... ધ્રુવતા નથી.

ઉત્તર :- ધ્રુવતા ક્યાં છે? ધ્રુવ તો ભિન્ન (છે). અનંતવાર ક્રિયાકાંડી જૈન સાધુ થયો

પણ આ વસ્તુનું ભાન એણે એક ક્ષણ કર્યું નથી. પંચમહાવ્રત અને અઠ્યાવીશ મૂળગુણ, શરીરથી જાવજીવનું બ્રહ્મચર્ય, એવા અનંતવાર પાળ્યા. એ તો બધી ક્રિયાઓ રાગ છે. એ આત્મા નહિ અને આત્માનું આચરણ નહિ. આત્મા ધ્રુવ અને એનું આચરણ (એ) એની ભાવના. સમજાણું કાંઈ?

‘ઉત્પન્ન કાર્યપરમાત્મા, તે જ ભગવાન અર્હત્ પરમેશ્વર છે.’ જુઓ! ‘તે જ ભગવાન અર્હત્ પરમેશ્વર છે.’ આહાહા...! હજી તો હામો અરિહંતાણંની વ્યાખ્યાની ખબર ન મળે. ગાડા હાંક્યે જાય. હામો અરિહંતાણં... હામો અરિહંતાણં... હામો અરિહંતાણં... સમજાણું કાંઈ? ‘તે જ ભગવાન અર્હત્ પરમેશ્વર છે.’ આવા ભગવાનને અરિહંતને પરમેશ્વર કહેવામાં આવે છે. બાકી લોકો માને કંઈકનું કાંઈક. એ કોઈ ભગવાન-બગવાનની એને ખબર નથી.

‘આ ભગવાન પરમેશ્વરના ગુણોથી વિપરીત...’ આ રીતે કારણપરમાત્માનો આશ્રય લઈને, જે કાર્યદશા અરિહંત પરમાત્મા, કેવળદર્શન, કેવળજ્ઞાન, આનંદ અને વીર્ય પ્રગટ્યું. એવી અનંતી દશાઓ પ્રગટી. એનાથી વિરુદ્ધ ‘વિપરીત ગુણોવાળા બધા...’ દેવ નહિ, અરિહંત નહિ. ‘(દેવાભાસ), (છે) ભલે દેવપણાના અભિમાનથી દગ્ધ હોય...’ અમે દેવ છીએ એમ અજ્ઞાનથી બળી ગયા હોય, પણ એ દેવ છે નહિ. આહાહા...! જેની દિવ્ય શક્તિઓ બધી પ્રગટ થઈ ગઈ છે. એવા જે દેવ, એનાથી બીજાઓ એમ માને કે અમે પણ દેવ છીએ, કહે છે કે અભિમાનથી બળી ગયેલા છે બિચારા. આહાહા...! ‘દગ્ધ હોય તો પણ સંસારી છે.—’ ભલે અભિમાન દેવનું હોય. આવા પરમેશ્વરનું જેને ભાન નથી અને એવું પરમેશ્વરપણું જેને પ્રગટ્યું નથી અને એમ માને કે અમે દેવ અને પરમેશ્વર છીએ, એ બધા અભિમાનથી બળી ગયેલા સંસારી છે. ‘આમ (આ ગાથાનો) અર્થ છે.’ લ્યો. આ ગાથાનો અર્થ આ છે. આહાહા...!

પરમેશ્વર એટલે શું? અને પરમેશ્વરતા પ્રગટી કેમ? મહાપ્રભુ ધ્રુવ સ્વરૂપવાન, એની અંતર એકાગ્રતાના અનુભવથી પ્રગટી. એમ. ધ્રુવને સિદ્ધ કર્યું, વીતરાગ પર્યાયને સિદ્ધ કરી અને એના કાર્યરૂપે જે પરમાત્મા પ્રગટ્યો અનંત કેવળજ્ઞાન આદિ સત્તાનું અસ્તિત્વ સિદ્ધ કર્યું, આવાને દેવ કહેવામાં આવે છે. વિશેષ કહેશે... (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)